

Streszczenie

Celem niniejszej pracy zatytułowanej „Representations of Academic Community in University Narratives” [„Obraz społeczności akademickiej w narracjach uniwersyteckich”] jest analiza obrazu społeczności akademickiej w wybranych przykładach angielskich, amerykańskich i polskich narracji uniwersyteckich, pochodzących głównie z ostatnich kilku dekad XX wieku aż do pierwszych dwóch dekad XXI wieku. *Narracje uniwersyteckie* to termin ogólny, używany w odniesieniu do różnych tekstów i filmów, które koncentrują się na wybranych aspektach instytucji akademickich i ich „życiu”. W niniejszej pracy przedstawiono i przeanalizowano sposoby przedstawiania wyjątkowości środowisk akademickich oraz przyczyny i metody ich krytyki. W tym celu wzięto pod uwagę następujące elementy: organizację przestrzeni akademickiej w formie kampusu, organizację wewnętrzną w formie zhierarchizowanej wspólnoty, organizację życia studenckiego i akademickiego oraz organizację czasu akademickiego. Prezentowana tematyka pracy uzupełnia wcześniejsze opracowania i badania nad narracjami uniwersyteckimi, które realizowane były od lat czterdziestych XX wieku i choć dotyczyły różnych aspektów życia akademickiego, prezentowanych w tych narracjach, nie zajmowały się problematyką wyjątkowości środowiska akademickiego.

Inspiracją teoretyczną do rozważań na temat społeczności akademickiej było pojęcie narodu widzianego jako wspólnota wyobrażona. Taka wspólnota to kategoria, która posłużyła do określenia istoty tożsamości narodowej we współczesnych społeczeństwach i została wprowadzona przez Benedicta Andersona w 1983 r. Została ona następnie częściowo zmieniona w drugim wydaniu jego książki z 1991 r. Anderson twierdzi, że wspólnota jest wyobrażona, ponieważ jej członkowie (niezależnie od jej liczebności), nigdy nie znają większości swych rodaków, nie spotykają ich ani też nic o nich nie wiedzą, a mimo to w swych umysłach tworzą obraz wspólnoty. Według niego narody wyobrażone są pojmowane jako wspólnoty ograniczone, ponieważ nawet największa wspólnota, mieszkająca na choćby największym obszarze, zawsze pozostaje w znacznej mierze zamknięta. Ograniczenie to wynika zarówno z granic geograficznych, jak i mentalnego przeświadczenia członków wspólnoty o swojej przynależności do miejsca, które w przypadku społeczeństwa określa się mianem ojczyzny (Anderson, 1991, pp. 5-7). Podobnie jak naród, społeczność akademicka jest wyobrażoną wspólnotą wewnątrz wyobrażonej społeczności, której wyidealizowany obraz nie zawsze jest zgodny z rzeczywistością.

Oprócz tego, że społeczność akademicką można traktować jako wyobrażoną, jest wiele czynników, które pozwalają postrzegać ją i uniwersytet jako wyjątkowe. Wśród tych czynników znajdują się cele poznawcze i kulturowe uniwersytetu, jego misja kulturowa, fundamentalne elementy uniwersytetu takie jak: relacje mistrz – student, etos akademicki i społeczność akademicka, rola tej społeczności jako intelektualnego lidera, perspektywa, z której obserwuje się uniwersytet i jego społeczność akademicką, a także szczególne atrybuty jego członków i autonomia uniwersytetu.

Praca składa się z siedmiu rozdziałów. Rozdział wstępny zawiera informacje dotyczące: terminologii stosowanej w pracy doktorskiej, obejmującej takie terminy jak: narracje uniwersyteckie, społeczność akademicka i wyjątkowość społeczności akademickiej; metodologię badań, która została zastosowana w pracy doktorskiej; przegląd wcześniejszych badań w literaturze amerykańskiej, brytyjskiej i polskiej dotyczącej narracji uniwersyteckich wykonanych w okresie od lat 40-tych XX wieku do współczesności; oraz opis struktury pracy.

Pierwszy rozdział jest rozdziałem teoretycznym i omawia pojęcie narracji uniwersyteckich oraz podział na podgatunki, które zostały zaproponowane przez różnych wybitnych krytyków literackich i są dostępne w recenzjach książek, czasopismach, słownikach, leksykonach, encyklopediach i bibliografiach z adnotacjami. Przedstawiono także zarys historii gatunku i jego kanon. Rozdział ten zawiera informacje na temat prognozy dotyczącej rozwoju gatunku i analizy opinii na temat możliwego końca gatunku, a także przykłady narracji uniwersyteckich w Polsce i przyczyny jego niskiej popularności, zarówno wśród polskich pisarzy, jak i czytelników. W dalszej części rozdziału, przedstawiono zarys historii filmów uniwersyteckich w Ameryce, charakterystykę i tematykę gatunku prezentowaną w poszczególnych okresach i przykłady. Następnie podane zostały nieliczne przykłady filmów opisujące brytyjską rzeczywistość i scharakteryzowano jedyny polski film z tego gatunku.

Drugi rozdział koncentruje się na zagadnieniach dotyczących społeczności akademickiej i jej wyjątkowości. Społeczność ta jest zamknięta i różni się od innych, a jej wyjątkowość jest podkreślona przez kilka elementów opisanych w rozdziale. Są wśród nich przede wszystkim system edukacyjny uczelni, hierarchiczna struktura organizacyjna oparta na tytułach i stopniach naukowych, przywileje, a także cechy osobowościowe członków praktykujących etos akademicki. Ponadto, celebrowanie rytuałów i tradycji, a także charakterystyczne stroje akademickie, używane obecnie tylko podczas ceremonii akademickich, życie studenckie oraz specyficzna organizacja przestrzeni i czasu akademickiego, wzmacniają poczucie jej jedności i wyjątkowości.

Kolejne rozdziały to rozdziały analityczne i dotyczą konkretnych zagadnień związanych z wyjątkowością społeczności akademickiej. W trzecim rozdziale opisano jak przestrzeń akademicka jest pokazywana w narracjach uniwersyteckich. Obejmuje on prezentację mitu oksfordzkiego, stanowiącego dalszy plan elitarnego życia studenckiego, opisanego w powieściach oksfordzkich, a także będącego miejscem zbrodni w powieściach kryminalnych oraz naśladowanie jego wyjątkowości we współczesnych uniwersytetach amerykańskich i brytyjskich. Na koniec podane zostały przykłady uniwersytetów prowincjonalnych i przestrzeni akademickich zrekonstruowanych poza uniwersytetem.

W czwartym rozdziale, opartym na analizie, głównie fikcyjnych środowisk akademickich, opisanych w powieściach akademickich i filmach kampusowych z XX i XXI wieku, omówiono hierarchiczną organizację wewnętrzną społeczności akademickiej. Przeanalizowany został w nim wizerunek profesorów i studentów obojga płci, przedstawicieli władz i administracji, relacje panujące wewnątrz społeczności, np. poprzez relacje mistrz – student, rywalizację o etaty profesorskie oraz brak wolności akademickiej.

Piąty rozdział omawia wizerunek kadry akademickiej w narracjach uniwersyteckich koncentrujących się na obowiązkach akademickich, takich jak podejście do prowadzenia zajęć, mentoring, konsultacje, sprawdzanie projektów semestralnych, prowadzenie badań, uczestnictwo w mobilności akademickiej i życiu społecznym.

Szósty rozdział przedstawia organizację amerykańskiego, brytyjskiego i polskiego życia studenckiego, jego historię oraz aspekty „naukowy” i towarzyski, w tym randkowanie, chodzenie na imprezy, życie w akademikach, uprawianie sportu, członkostwo w bractwach i wyjazdy na wakacje, które odzwierciedlane są w narracjach uniwersyteckich.

Siódmy rozdział dotyczy specyficznej organizacji czasu akademickiego. Różni się od czasu poza uczelnią, i jest organizowany, także kategoryzowany według różnych kryteriów, kalendarzy, świąt akademickich i rytuałów. Pierwsza część poświęcona jest podziałowi czasu na pewne okresy związane z różnymi działaniami różnych grup akademickich, a druga – temporalnej metaforze życia akademickiego.

W ostatniej części pracy na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano wnioski końcowe. Potwierdzają one, że narracje uniwersyteckie ukazują zarówno wyjątkowy charakter życia uniwersyteckiego z jego zwyczajami i tradycjami, które jest atrakcyjną alternatywą dla codziennych zajęć w „świecie zewnętrznym” jak i rozbieżność pomiędzy wizją środowiska akademickiego i jego rzeczywistym obrazem.